

УДК 546.547.664

Карпик О.- ст. гр. КН-106

*Відокремлений структурний підрозділ «Тернопільський фаховий коледж
ТНТУ імені Івана Пулюя»*

АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ХІМІЧНИХ РЕЧОВИН У ПРОДУКТАХ ХАРЧУВАННЯ

Науковий керівник: Ткач Г. М.

Карпук О.

*Separate structural subdivision «Ternopil Professional College of Ternopil Ivan
Puluj National Technical University»*

ASPECTS OF THE USE OF CHEMICAL SUBSTANCES IN FOOD PRODUCTS

Supervisor: Tkach H.M.

Ключові слова: хімічні речовини, вода, борошно

Keywords: chemical substances, water, flour

Хімія відіграє важливу роль у нашому житті щохвилини, щосекунди. Хімічні сполуки та хімічні процеси використовуються у різних сферах: виробництві побутових предметів, лікарських засобів, пакувальних матеріалів та ін. Ці речовини є незамінними у сільському господарстві для отримання високих врожаїв, боротьби з шкідниками. Усе це робить хімію невід'ємною частиною нашого життя.

Окремо потрібно виділити роль хімічних речовин у харчуванні людини, забезпеченні її організму енергією для дієздатності. Адже харчові продукти є джерелом поживних речовин, які гарантують протікання метаболічних процесів в організмі, його здорове існування. З давніх часів людина отримує необхідні речовини з навколишнього середовища. А, останнім часом, з розвитком науки й промисловості з'являються й інтенсивно впроваджуються в повсякденне життя синтетичні речовини: барвники, ароматизатори, підсилювачі смаку, підсолоджувачі, консерванти. Вони сприяють забезпеченню гарного зовнішнього вигляду, виразнішого смаку та запаху, подовжують термін зберігання продуктів, однак, виникає питання про їх доцільність з огляду на здоров'я людини. Адже можуть викликати алергічні реакції, порушення обмінних процесів, і, як наслідок, цукровий діабет, ожиріння, захворювання серцево-судинної, травної систем та інше. Тому питанню виробництва якісних і безпечних продуктів харчування приділяється значна увага у всьому світі.

Хімічні речовини у їжі, в основному, не шкідливі і часто бажані – вуглеводи, білки, жири, вітаміни, мінеральні речовини, ферменти, харчові волокна. Складові харчових сполук, надходячи в організм людини, і перетворюючись в результаті складних біохімічних процесів на структурні елементи клітин, забезпечують організм пластичним матеріалом і енергією, створюють необхідну фізіологічну і розумову працездатність, визначають здоров'я, активність і тривалість життя людини.

У щоденному раціоні багатьох людей присутні хлібобулочні вироби. Основною сировиною для їх виготовлення є пшеничне й житнє борошно. Це складна система, яка складається з таких високомолекулярних речовин як вуглеводи та білки. Слід

відмітити, що основним компонентом вуглеводів є крохмаль – біля 70 %. Завдяки їх властивостям поглинати воду, набрякати, стало можливим використання борошна для замішування тіста для хліба. Для того, щоб відбулася гідратація білків й вуглеводів необхідна присутність води.

Вода знаходиться в різноманітних рослинних продуктах як клітинний і позаклітинний компонент, розчинник і визначає їх зовнішній вигляд, смак і стійкість під час зберігання. Завдяки фізичній взаємодії з білками, полісахаридами, ліпідами і солями, вода вносить значний вклад в реологічні властивості харчових продуктів. Присутність води в продуктах різна. Так, в борошні - до 15 %. Загальна вологість продукту вказує на кількість вологи в ньому, але не характеризує її роль в хімічних, біохімічних та мікробіологічних змінах в продукті. В забезпеченні стійкості при зберіганні важливу роль відіграє співвідношення вільної та зв'язаної вологи. Крохмаль борошна зв'язує воду адсорбційно, білок – осмотично. Стан води в харчових продуктах, її причетність до хімічних та біологічних змін характеризується таким показником як активність води. Вода взаємодіє з іншими харчовими компонентами за допомогою полярних, водневих і гідрофобних взаємодій. Завдяки своїй будові молекули води у колоїдних системах утворюють водневі зв'язки, через які зв'язуються з зарядженими групами інших сполук білків, пентозанів, декстринів. При цьому вода стає структурною частиною речовини. Так, у молекулі білка вода переважно зв'язана з атомами Оксигену або Нітрогену. У складі білка кожен атом Оксигену або група NH утримують дві молекули води, група OH або NH₂ - три, карбоксильна група COOH - чотири молекули води. У харчових ланцюгах вода є активним інгредієнтом і середовищем для реакцій, забезпечує активність ферментативних процесів у виробництві хліба.

Хліб, виготовлений з борошна вищого сорту, забезпечує організм енергією, але не має високої харчової цінності. Це пояснюється тим, що при помелі оболонки зерна йдуть у відходи. А саме вони містять велику кількість вітамінів, мінеральних речовин. Тому пекарі та науковці розробляють способи збагатити хліб, зробити його кориснішим. Для цього використовують у рецептурному складі хлібобулочних виробів різноманітні природні добавки: насіння гарбуза, кунжуту, горіха волоського, порошку топінамбура, фруктово-ягідних рослин, овочевих порошоків та лікарських трав.

Таким чином, хімічні речовини, присутні у продуктах забезпечують енергетичну, біологічну, харчову цінність та приймають безпосередню участь в їх виробництві. При цьому сприяють формуванню реологічних, структурно-механічних, органолептичних властивостей. Враховуючи ці аспекти, важливо враховувати, щоб використання хімічних речовин у продуктах харчування було належно регульоване, а також здійснювалося з урахуванням їхнього впливу на здоров'я людей та навколишнє середовище. Окрім того, важливо надавати споживачам достатню інформацію про склад продуктів, щоб вони могли зробити свідомий вибір при покупці та споживанні.

Література

1. Зубар Н. М. Основи фізіології та гігієни харчування: Підручник. - К.: Центр учбової літератури, 2010. - 336 с.
2. Харчова хімія: Навчальний посібник. Євлаш В. В., Торяник О. І., Коваленко В. О. та ін. Харків: Світ книг. 2019. 504 с.
3. Дробот В.І. Технологія хлібопекарського виробництва. - К.: Логос. - 2002. – 365 с.
4. . Вода в харчових продуктах та її значення для організму / О.А. Гарасимюк, О.І. Вічко // Матеріали II Міжнародної науково-технічної конференції «Якість води: біомедичні, технологічні, агропромислові і екологічні аспекти» Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, 2023. - С. 63.